

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

© Министерство на правосъдието на Република България, mjs.bg. Разрешението за повторно публикуване на този неофициален превод е предоставено единствено за целите на включването му в базата данни HUDOC на ЕСПЧ.

© Ministry of Justice of the Republic of Bulgaria, mjs.bg. Permission to re-publish this non-official translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

ПЪРВО ОТДЕЛЕНИЕ

ДЕЛО ПОПОВ С/У БЪЛГАРИЯ

(Жалба № 48137/99)

РЕШЕНИЕ

СТРАСБУРГ

1 декември 2005

ВЛЯЗЛО В СИЛА

01/03/2006

Настоящото решение ще стане окончателно при условията на чл. 44, ал. 2 от конвенцията. Същото може да претърпи редакционни поправки.

По делото Попов с/у България,

Европейският съд по правата на човека (Първо отделение),
засадаващо в състав :

г-н К. Л. РОЗАКИС [C.L. ROZAKIS], *председател*,

г-жа Н. ВАЖИЧ [N. VALČ],

г-жа С. БОТУШАРОВА [S. BOTOUSCHAROVA],

г-н А. КОВЛЕР [A. KOVLER],

г-жа Е. ЩАЙНЕР [E. STEINER],

г-н Д. ШПИЛМАН [D. SPIELMANN],

г-н С. Е. ЙЕБЕНС [S.E. JEBENS], *съдии*,

и г-н С. НИЛСЕН [S. NIELSEN], *секретар на отделението*,

В разпоредително заседание, проведено на 10 ноември 2005 г.,

Постанови настоящото решение, прието на посочената по-горе дата:

ПРОИЗВОДСТВО

1. Делото е образувано по жалба (№ 48137/99) срещу Република България, подадена на 27 януари 1999 г. до Европейския съд по правата на човека („Съдът“) на основание член 34 от Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи („конвенцията“) от българския гражданин г-н Емил Ганчев Попов („жалбоподателят“).

2. Жалбоподателят се представлява от г-н М. Екимджиев, адвокат в Пловдив. Българското правителство („правителството“) се представлява от неговите агенти – г-жа М. Пашева и г-жа М. Димова от Министерството на правосъдието.

3. Жалбоподателят твърди, в частност, че е прекомерна продължителността на предварителното му задържане, че една от молбите му срещу това задържане не е била разгледана и че останалите молби не са били разгледани в кратки срокове, че е незаконно оставянето му в ареста след изтичането на максималните срокове, предвидени във вътрешното право, че продължителността на наказателното производство превишава „разумния срок“ и че не е разполагал с ефективно вътрешноправно средство за защита в тази връзка.

4. Жалбата е разпределена на Първо отделение на Съда (член 52, алинея 1 от Правилника на Съда). С решение от 20 юни 2002 г. съставът, натоварен с разглеждането на делото, обявява жалбата за частично недопустима.

5. С писмо от 10 декември 2002 г. адвокатът на жалбоподателя отправя възражение във връзка с представителните правомощия на съагента г-жа М. Пашева и искане представеното от името на правителството писмено становище относно допустимостта и

основателността на жалбата да отпадне от обсъждането. На 17 юни 2004 г. съставът решава да отхвърли повдигнатото възражение.

6. С решение от 17 юни 2004 г. съставът обявява жалбата за частично допустима в останалата ѝ част.

7. На 1 ноември 2004 г. Съдът променя състава на своите отделения (член 25, алинея 1 от Правилника на Съда). Настоящата жалба е разпределена на новообразуваното Първо отделение (член 52, алинея 1). В рамките на същото, съставът, натоварен с разглеждането на делото (член 27, алинея 1 от конвенцията), е конституиран в съответствие с член 26, алинея 1 от Правилника на Съда.

ФАКТИТЕ

I. ОБСТОЯТЕЛСТВАТА ПО СЛУЧАЯ

8. Жалбоподателят е роден през 1967 г. и живее в София.

A. Привличане на жалбоподателя като обвиняем и задържането му под стража

9. На 12 декември 1994 г., след извършена проверка от органа по събиране на вноските за обществено осигуряване, Окръжната следствена служба в гр. Габрово е образувала предварително следствие за присвояване на чужди пари, с което е била анесена щета на търговското дружество, чийто управляващ директор е бил жалбоподателят.

10. На 16 декември 1994 г. прокурорът е разпоредил привличане на жалбоподателя като обвиняем и вземане на мярка за неотклонение “задържане под стража”. Заинтересованото лице е било обвинено в извършване на длъжностно присвояване в ущърб на дружеството с утежняващо вината обстоятелство – присвояване на сума в особено големи размери, представляващо особено тежък случай – деяние, предвидено и наказуемо по силата на член 203 от Наказателния кодекс. За това престъпление законът предвижда наказание лишаване от свобода от десет до тридесет години.

11. Постановлението за привличане на обвиняем обаче не е било предявено на жалбоподателя, тъй като той бил напуснал града. Въпреки проведените оперативно-издирвателни мероприятия за откриването му, той не е бил открит и на 17 февруари 1995 г. прокурорът разпоредил спирането на производството.

12. Жалбоподателят е задържан в София на 28 август 1997 г. и е преведен в ареста на следствието в Габрово. В същия ден

постановлението за привличане като обвиняем и за вземане на мярката за неотклонение “задържане под стража” от 16 декември 1994 г. му е било предявено и прокурорът е разпоредил възобновяване на производството.

13. На 3 септември 1997 г. жалбоподателят подал жалба до Габровския окръжен съд срещу наложената мярка за неотклонение. С определение от 8 септември 1997 г. съдът е оставил без уважение молбата, констатирайки, че мярката за неотклонение е била разпоредена в съответствие със закона, че обвинението е за сериозни нарушения и че жалбоподателят не е показал, че обективно може да се изключи всякакъв риск той да се укрие или да осуети разследването. Освен това, съдът е стигнал до извода, че в случая съществува подобен риск, тъй като заинтересованото лице е било с неустановен адрес в течение на повече от две години и е можело отново да се укрие от правосъдието, ако бъде на свобода. От друга страна, съдът е преценил, че не е необходимо да се произнесе относно твърдяната от жалбоподателя нищожност на доказателствата по делото, тъй като този въпрос не касае законосъобразността на задържането, а съществуването на делото.

14. На 17 ноември 1997 г. жалбоподателят подал нова жалба. Съдът е отхвърлил жалбата с определение от 20 ноември 1997 г., в което констатирал, че заинтересованото лице не посочва никакви нови обстоятелства. Той повторно изтъкнал, че твърденията за липса на достатъчно данни за извършено престъпление не може да разглежда в рамките на производството, отнасящо се до мярката за неотклонение.

15. Жалбоподателят подал също жалба до прокуратурата, с която възразил срещу постановлението за привличане като обвиняем. На 22 януари 1998 г. главният прокурор е потвърдил привличането като обвиняем и установил, че същото се основава на достатъчен доказателствен материал, като например протоколите от извършения финансов контрол, свидетелските показания и липсата на счетоводни документи, удостоверяващи получаването от фирмата на отклонените парични средства.

16. На 14 април 1998 г. е било повдигнато ново обвинение срещу жалбоподателя за съставени неистински документи и бил привлечен като обвиняем предполагаем негов съучастник. На 5 май 1998 г. следствието приключило и било предявено на жалбоподателя.

17. На 6 май 1998 г. Окръжният съд в Габрово е отхвърлил нова молба на жалбоподателя за освобождаване с мотива, че не са налице нови обстоятелства, които да бъдат основание за промяна на мярката за неотклонение.

18. На 17 юни 1998 г. жалбоподателят е бил преместен в затвора в Ловеч, в очакване на неговия процес.

19. На 22 юни 1998 г. окръжният прокурор в Габрово е променил квалификацията на престъплението, считайки, че не се касае за особено сериозен случай. Наказанието, предвидено в чл. 205, алинеи 1-3 от Наказателния кодекс за тази нова квалификация, което е можело да бъде наложено на жалбоподателя, е лишаване от свобода за срок от три до десет години. Делото било изпратено на районния прокурор по компетентност.

20. На 9 юли 1998 г. Районният съд в Габрово е разгледал ново искане за промяна на мярката за неотклонение. Заинтересованото лице поддържало в него тезата, че задържането е неоснователно, а именно поради обстоятелството, че следствието е приключило. Съдът е отхвърлил искането с мотива, че жалбоподателят не дава основание да се счита, че няма опасност той да се укрие или да извърши ново престъпление, и е преценил, че не е необходимо да обсъжда останалите аргументи на заинтересованото лице, отнасящи се до „задържането под стража“.

21. На 16 юли 1998 г. жалбоподателят отново е сезирал Габровския районен съд с искане за промяна на мярката за неотклонение. В него той твърди, че задържането му е неоснователно поради липсата на достатъчно данни за извършено престъпление. С писмо от 27 юли 1998 г. съдът е отхвърлил жалбата поради липсата на новонастъпили обстоятелства, които да обосноват едно ново разглеждане на законосъобразността на задържането.

22. В жалба от 26 август 1998 г., подадена до апелативния прокурор във Велико Търново, майката на жалбоподателя, която го е представлявала по време на производството, отново подновила искането за промяна на мярката за неотклонение. С писма от 28 и 31 август 1998 г. тя е сезирала съответно главния прокурор на Републиката и районния прокурор в Габрово, като е посочила, че срокът на задържането вече превишава максималния едногодишен срок, предвиден в закона. На 5 септември 1998 г. жалбоподателят е подал нова жалба до главния прокурор.

23. Тези жалби са били предадени на Габровския районен съд, който на 7 септември 1998 г. е уведомил жалбоподателя, че не може да се произнесе веднага, тъй като делото се намира във Великотърновската апелативна прокуратура, която е трябвало да се произнесе по възникнал спор за компетентност.

24. С определение от 18 септември 1998 г. районният съд е установил, че е превишен максималният срок, предвиден за задържането в стадия на предварителното следствие и е разпоредил жалбоподателят да бъде освободен срещу изплащането на парична гаранция в размер на 7 000 000 лева. Заинтересованото лице е било пуснато на свобода в същия ден, след внасянето на сумата.

Б. Ход на производството след освобождаването на жалбоподателя от следствения арест

25. Жалбоподателят и неговият съобвиняем са били предадени на съд пред Габровския районен съд. Преди първото съдебно заседание, насрочено на 16 март 1999 г., жалбоподателят е поискал отвод на всички прокурори от прокуратурата в Габрово и на всички съдии от районния съд, с мотива, че същите несправедливо са поддържали обвинението, потвърдили са приложената спрямо него мярка за неотклонение „задържане под стража” и са подклаждали враждебна реакция на общественото мнение на местно ниво по отношение на самия него и поради тази причина не са могли да бъдат обективни и безпристрастни. Той е поискал също така да бъде променена мярката за неотклонение „парична гаранция”, представил е становище по същество и искания за нови доказателства.

26. В съдебното заседание на 16 март 1999 г. представителят на прокуратурата е счел, че опасенията на подсъдимите са неоснователни, но, тъй като заинтересованите лица са били убедени в тяхната пристрастност, той направил отвод от свое име и от името на всички прокурори от състава на районната прокуратура. Председателят на съдебния състав приел отвода и сам решил да се оттегли, макар и да преценил, че твърденията на жалбоподателя са необосновани.

27. С определение от 18 март 1999 г. председателят на съда е установил, че всички съдии от съда са направили отводи след отправеното искане на подсъдимите, прекратил съдебното производство и изпратил делото на Върховния касационен съд за определяне на друг териториално компетентен съд.

28. С определение от 7 април 1999 г. Върховният касационен съд е решил да изпрати делото за разглеждане на Районния съд в гр. Велико Търново.

29. В първото съдебно заседание, проведено на 5 октомври 1999 г., съдът е установил, че проведеното разследване е било непълно и че са били допуснати някои процесуални нарушения. Той е установил по-конкретно, че е необходимо провеждането на нова счетоводна експертиза, тъй като извършената такава не е позволила да се установят всички относими фактически положения, че следва да се уважат направените от подсъдимите искания за изслушване на свидетели и допускане на доказателства, които са били несправедливо отхвърлени, и че обвинителният акт страда от празноти и противоречия, които е необходимо да бъдат коригирани.

30. Съдът е решил да изпрати делото на РП Габрово, което да проведе допълнително разследване. Всички прокурори от Габрово си направили отводи, в съответствие с предходното искане на жалбоподателя. След последователното произнасяне на няколко органа

на прокуратурата по въпроса кой прокурор е териториално компетентен, на 3 август 2000 г. окончателно е определена РП Велико Търново.

31. На 30 август 2001 г. наблюдаващият прокурор е върнал делото на следствената служба за извършване на поисканото от съда допълнително разследване.

32. Извършена е била съдебно-икономическа експертиза и жалбоподателят е бил разпитан по негова молба на 6 ноември 2001 г.

33. Следствието е приключило на 27 август 2002 г., прокурорът е прекратил производството и е постановил прекратяване на делото поради липса на престъпление, като е приел, че доказателствата по делото не позволяват да се установи по безспорен и категоричен начин, че е било извършено присвояване на парични средства.

II. ПРИЛОЖИМО ВЪТРЕШНО ПРАВО И СЪДЕБНА ПРАКТИКА

А. Приложение на мярката за неотклонение „задържане под стража”

34. Член 152 от Наказателно-процесуалния кодекс (НПК), в редакцията си към момента на деянието, останала в сила до 1 януари 2000 г., е предвиждал за лицата, обвинени в извършване на тежко умишлено престъпление, т.е. което се санкционира с наказание лишаване от свобода за срок, по-голям от пет години, задържането под стража да става автоматично, освен в случай на отпадане на всяко съмнение за риск от укриване, за възпрепятстване на разследването или на възможността за извършване на ново престъпление. Подсъдимият е бил този, който е трябвало да докаже, че е изключена подобна опасност в конкретния случай.

35. Задържането под стража е било разпоредено от прокурор или следовател от следствените служби, като тези органи също са били компетентни да приемат правната квалификация на деянията.

Б. Продължителност на задържането под стража

36. След изменението, влязло в сила на 12 август 1997 г., член 152, алинея 3 предвиждаше продължителността на задържането под стража във фазата на предварителното следствие да не може да бъде повече от една година, освен когато обвинението е за престъпления, за които се предвижда наказание повече от петнадесет години лишаване от свобода, доживотен затвор или смъртно наказание, като в тези случаи тази продължителност може да бъде до две години. Органите на

прокуратурата са били длъжни служебно да следят за спазването на този срок и да разпоредят незабавното освобождаване на подсъдимия след изтичането му.

В. Съдебен контрол върху задържането под стража

37. Член 152а НПК, в редакцията си към момента на деянията, предвиждаше за всяко задържано лице възможността да сезира незабавно компетентния съд със жалба срещу наложената му мярка задържане под стража. Съдът се произнасяше в открито заседание с призоваване на страните. В случай на „промяна в обстоятелствата” задържаният разполагаше с възможност да подаде нова жалба (член 152а, алинея 4 НПК).

38. Съгласно действащото законодателство към момента на деянията, при разглеждането на жалба срещу взета мярка за неотклонение задържане под стража съдилищата не са били длъжни да търсят наличието на достатъчно доказателства в подкрепа на обвинението, повдигнато срещу задържания, а да се ограничат с контрол върху законността на задържането (опред. №. 24 от 23.05.1995 г. по н.д. 268/95, I н.о. на ВС, Сб. 1995, стр. 149).

ПРАВНИ ИЗВОДИ

I. ПО ОТНОШЕНИЕ НА ТВЪРДЯНОТО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛЕН 5 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

A. Относно правото на жалбоподателя на гледане на неговото дело в разумен срок или на освобождаване преди гледането на неговото дело в съда

39. Жалбоподателят се оплаква от прекомерната продължителност на предварителното му задържане, от гледна точка на член 5, § 3 от конвенцията, чийто текст гласи, както следва, в относимите части:

„Всяко лице, арестувано или лишено от свобода в съответствие с разпоредбите на т. 1 (с) на този член (...) има право на гледане на неговото дело в разумен срок или на освобождаване преди гледането на неговото дело в съда. Освобождаването може да бъде обусловено от даването на гаранции за явяване в съда.”

1. Аргументи на страните

40. Правителството изтъква, че мярката за неотклонение „задържане под стража”, взета по отношение на жалбоподателя, е била

разпоредена в съответствие с вътрешното право. То подчертава, че обвиняемият е имал възможност да оспори нейната законност и че съдът, който се е произнесъл по подадените жалби, богато е аргументирал своите решения, а именно със съществуващата опасност той да се укрие, като се има предвид, че жалбоподателят се е укривал от правосъдието в продължение на повече от две години.

41. Жалбоподателят, от своя страна, счита, че в нито един момент задържането му не се е основавало на правдоподобни причини той да бъде заподозрян в извършването на престъпление, като доказателство за това било преустановяването на наказателното преследване след няколкогодишно разледване. Той поддържа, че автоматичното прилагане на мярката за неотклонение „задържане под стража“ в зависимост от тежестта на престъплението, така, както е предвидено в приложимото право към въпросния момент, е било несъвместимо с член 5 от конвенцията. Що се отнася до твърдението на правителството за съществуваща опасност той да се укрие, той счита, че няма доказателства за това, тъй като самото обстоятелство, че той се е бил установил в друг град не означава непременно, че той се е стремил да се укрие от властите, а също и защото не съществуват доказателства по делото за това, че са били предприети мерки за издирването му. Оттук той прави извода, че задържането му под стража, продължило близо тринадесет месеца, не се е основавало на правдоподобни причини той да бъде заподозрян в извършването на престъпление, нито е било обосновано от достатъчно причини.

2. Преценка на Съда

42. Съдът отбелязва, че спрямо жалбоподателя е била взета мярка за неотклонение „задържане под стража“ на 28 август 1997 г. и че той е бил пуснат отново на свобода на 18 септември 1998 г. Следователно продължителността на задържането е била една година и двадесет и един дена.

43. Съдът припомня, че съгласно постоянната му практика наличието на правдоподобни причини да се заподозре в извършване на престъпление едно арестувано лице е условие *sine qua non* за законосъобразността на едно продължително задържане. Независимо от това, след изтичане на определен период от време, то престава да бъде достатъчно. В този случай Съдът трябва да установи дали останалите мотиви, от които се ръководят съдебните власти, продължават да служат за основание за лишаването от свобода. Когато същите се окажат „относими“ и „достатъчни“, той се стреми да установи, в допълнение към това, дали националните власти са се отнесли „с дължимото усърдие“, за да може производството да продължи (вж., *inter alia*, *Лабута с/у Италия* [ГО], № 26772/95, абзаци

152-153, CEDH 2000-IV [*Labita c. Italie* [GC], n° 26772/95, §§ 152-153, CEDH 2000-IV])).

44. Що се отнася до твърдението на жалбоподателя за липса на „правдоподобни причини” той да бъде заподозрян, Съдът припомня, че тяхното съществуване предполага наличието на обстоятелства и данни, които да са годни да убедят един обективен наблюдател, че е възможно въпросният индивид да е извършил престъплението. В конкретния случай жалбоподателят е бил задържан въз основа на обвинения за присвояване на парични средства, които, от гледна точка на данните, с които са разполагали властите и на заеманата от жалбоподателя длъжност във фирмата, изглеждат достатъчни за да обосноват подозрения срещу него. Съдът същевременно припомня, че фактите, пораждащи подозрения, не е необходимо да са от същия порядък както необходимите за да се обоснове една осъдителна присъда (*O'Hara c/y Великобритания*, № 37555/97, § 36, CEDH 2001-X [*O'Hara c. Royaume-Uni*, n° 37555/97, § 36, CEDH 2001-X]), и счита, че обстоятелството, че наказателното преследване срещу жалбоподателя в крайна сметка е било прекратено, не е достатъчно, за да се направи извод за неоснователност на подозренията по време на разследването.

45. Що се отнася до обосноваването на продължителното задържане под стража, Съдът отбелязва, че към момента на деянията с член 152 от българския Наказателно-процесуален кодекс е била установена презумпцията, че предварителното задържане има основания да се прилага за престъпления с определена степен на тежест, освен ако задържаното лице не успее да докаже – като се има предвид, че именно на него пада тежестта на доказване, – че е можело да се изключи всякаква опасност то да се укрие, да попречи на разследването или да извърши друго престъпление (вж. § 34 по-горе и *Илийков c/y България*, № 33977/96, абзаци 79-83, 26 юли 2001 г. [*Ilijkov c. Bulgarie*, n° 33977/96, §§ 79-83, 26 juillet 2001]).

46. Съдът повторно заявява, че една система за автоматично вземане на мярката за отклонение „задържане под стража” сама по себе си противоречи на член 5, § 3; когато националното законодателство предвижда такава презумпция, едновременно с това то трябва да упражнява контрол за това, дали компетентните органи са в състояние да докажат съществуването на конкретни факти, които биха обосновали евентуално препятстване на правото на зачитане на личната свобода (вж. цитираното по-горе решение по делото *Илийков*, § 84).

47. Съдът отбелязва, че в конкретния случай, за да оправдаят продължителното задържане под стража на жалбоподателя, съдилищата са се основавали на въпросната презумпция, но също така са констатирани, че съществува опасност той да се укрие, предвид обстоятелството, че заинтересованото лице първоначално не е било

открито на постоянния му адрес и че се е наложило полицията да го издирва на територията на цялата страна.

48. Съдът приема, че този мотив не е неразумен и на първо време е можело да обоснове задържането. Независимо от това, опасността от укриване непременно намалява с течение на времето (вж. *Ноймастер с/у Австрия*, решение от 27 юни 1968 г., серия А № 8, стр. 39, абзац 10 [*Neumeister c. Autriche*, arrêt du 27 juin 1968, série A n° 8, p. 39, § 10]). Между впрочем, дори в решението си от 9 юли 1998 г., постановено повече от десет месеца след ареста на жалбоподателя, съдът е мотивирал продължаващото задържане под стража единствено със съществуването на такава опасност поради отсъствието му в началото на производството, без да обоснове с конкретни данни, че все още е бил актуален въпросният риск. Освен това, той не е намерил за полезно да се произнесе относно аргументите на жалбоподателя, а именно относно неоснователността на продължаването на задържането след приключването на следствието.

49. С оглед на горното, Съдът счита, че националните власти не са привели в своите решения достатъчно и относими причини, които да обосноват продължаването на задържането на жалбоподателя под стража след изтичането на определен период от време. При тези обстоятелства е безполезно да се разглежда въпросът дали производството е било водено с дължимото усърдие.

50. Оттук следва, че е налице нарушение на член 5, § 3.

В. По отношение на правото на жалбоподателя на съдебен контрол върху задържането

1. Аргументи на страните

51. Жалбоподателят се оплаква, че не е била разгледана по същество подадената от него на 16 юли 1998 г. жалба, а също и от продължителността на разглеждането на тази жалба и на жалбите, подадени на 26, 28 и 31 август и 5 септември 1998 г. Член 5, § 4 от конвенцията гласи, както следва :

„Всяко арестувано или лишено от свобода лице има право да обжалва законността на неговото задържане в съда, който е задължен в кратък срок да се произнесе; в случай че задържането е неправомерно, съдът е длъжен да нареди незабавното освобождаване на задържаното лице.”

52. Жалбоподателят изтъква, че районният съд е отказал да разгледа неговата жалба, като само е установил, че не е налице „промяна в обстоятелствата”, без да се мотивира, нито да отговори на повдигнатите аргументи. Той се позовава на заключенията на Съда в решенията по делата *Николова с/у България* [*Nikolova c. Bulgarie*] и *Илийков с/у България* [*Ilijkov c. Bulgarie*] и поддържа тезата, че, както и

по тези дела, видът и обхватът на извършения контрол, а също и условията, при които е проведено самото производство, не отговарят на изискванията на член 5, § 4.

53. По отношение на сроковете за разглеждане на жалбите, той изтъква, че е бил уведомен за отхвърлянето на жалбата му от 16 юли 1998 г. на 27 юли 1998 г., докато подадените на 26, 28 и 31 август 1998 г. жалби са били разгледани на 18 септември 1998 г. По отношение на последните жалби, той счита, че сериозността на допуснатото забавяне е още по-голяма поради обстоятелството, че максималната продължителност на задържането е била превишена към въпросния момент и че прокурорът е бил длъжен служебно да разпорежи пускането му на свобода.

54. Правителството изтъква, че предходна жалба на жалбоподателя е била разгледана по същество от Габровския районен съд и не е била уважена на 9 юли 1998 г. При тези обстоятелства, изглежда нормално новата жалба, подадена на 16 юли 1998 г., да бъде обявена недопустима поради липсата на нови данни. Правителството същевременно оспорва твърдението, че сроковете, в които са били разгледани жалбите на жалбоподателя, са били прекомерни.

2. Преценка на Съда

а) По отношение на жалбата, подадена на 16 юли 1998 г.

55. Съдът припомня, че член 5, § 4 гарантира достъпа на всяко задържано лице до съд, който контролира „правомерността“ – по смисъла на конвенцията, – на неговото задържане, в рамките на „разумен период от време“ (вж. *Безичери с/у Италия*, решение от 25 октомври 1989 г., серия А № 164, стр. 10, абзац 20 [*Bezicheri c. Italie*, arrêt du 25 octobre 1989, série A n° 164, p. 10, § 20] и, по-новото, *Сулаожа с/у Естония*, № 55939/00, абзац 78, 15 февруари 2005 г. [*Sulaoja c. Estonie*, n° 55939/00, § 78, 15 février 2005]).

56. В конкретния случай, той отбелязва, че подадената от жалбоподателя на 16 юли 1998 г. жалба не е била разгледана по същество с мотива, че не е била налице „промяна в обстоятелствата“.

57. Съдът отбелязва, че на 9 юли 1998 г. – само седем дни преди подаването на новата жалба, – съдът е разгледал предходна жалба. С оглед на цитираната по-горе практика на Съда, този кратък интервал от време би могъл да оправдае отказа да бъде разгледана нова жалба при отсъствието на каквито и да било нови данни, годни да поставят под въпрос констатациите, направени по повод на предишните жалби. Независимо от това, Съдът счита, че едно такова ограничение на гарантираното с член 5, § 4 право би било приемливо само при хипотезата, при която заинтересованото лице се е ползвало, по повод на предишните си жалби, от съдебен контрол, съобразен с

изискванията на тази разпоредба. Ето защо Съдът следва да обсъди въпроса дали производството, завършило с решението от 9 юли 1998, е предоставило нужните гаранции.

58. В тази връзка Съдът констатира, че съгласно преобладаващата съдебна практика в България към момента на деянията, не е спадало към задълженията на съдията, произнасящ се относно предварителното задържане, да обсъжда дали повдигнатите обвинения са подкрепени с достатъчно доказателства, а този въпрос е бил от компетентността на прокурора (§ 38 по-горе и *Николова с/у България* [ГО], № 31195/96, абзац 59, CEDH 1999-II [*Nikolova c. Bulgarie* [GC], n° 31195/96, § 59, CEDH 1999-II]). В съответствие с тази практика, съдът, сезиран с представените от жалбоподателя искания за промяна на мярката за неотклонение, не е обсъдил неговите твърдения, поставящи под съмнение валидността на повдигнатите обвинения.

59. Националният съд също е оставил без разглеждане останалите аргументи на жалбоподателя, а именно по отношение на твърдението за необоснованост на задържането след приключването на разследването, като е счел, че това няма никаква връзка с правомерността на задържането.

60. Между впрочем, Съдът припомня, че ако член 5, § 4 от конвенцията не задължава съдията, произнасящ се по жалба срещу предварителното задържане, да изследва всеки от аргументите, представени от лицето, подало съответната жалба, неговите гаранции биха били изпразнени от съдържание, ако съдията, позовавайки се на вътрешното право и съдебна практика, има възможността да счете за нерелевантни или да откаже да вземе под внимание конкретни факти, на които се позовава задържаният и които са годни да внесат съмнение относно наличието на необходимите условия за „правомерност”, по смисъла на конвенцията, на лишаването от свобода (цитираното по-горе решение по делото *Николова*, абзац 61).

61. Ето защо, като се е въздържал от извършването на – макар и кратко, – изследване на аргументите, повдигнати от жалбоподателя в конкретния случай, съдът не е осъществил съдебен контрол, отговарящ на изискванията на член 5, § 4 от конвенцията.

62. При тези обстоятелства, отказът на съда да разгледа подадената на 16 юли 1998 г. жалба не може да бъде обоснован с обстоятелството, че жалбоподателят се е ползвал, в разумен интервал от време, предшестващ тази дата, от разглеждане на въпроса за правомерността за неговото задържане, в съответствие с член 5, § 4.

63. В резултат на това, не е спазено изискването на член 5, § 4.

б) По отношение на сроковете, в които са били разгледани жалбите

64. Тъй като подадената на 16 юли 1998 г. жалба не е била разгледана по същество, Съдът счита, че не се налага да се обсъжда въпросът дали това е станало в « кратък срок ».

65. Що се отнася до подадените на 26, 28 и 31 август и 5 септември 1998 г. жалби, Съдът отбелязва, че те са били разгледани на 18 септември 1998 г. от районния съд, който е разпоредил освобождаването на жалбоподателя срещу внасянето на парична гаранция. Следователно срокът, в който е била разгледана първата от тях, възлиза на 23 дни.

66. Съдът отбелязва, че разглеждането на тези жалби от районния съд е било забавено с десетина дни поради обстоятелството, че апелативната прокуратура е била задържала досието с документите по делото. Това обстоятелство се признава от съда в писмо до жалбоподателя от 7 септември 1998 г.

67. Същевременно Съдът отбелязва, че от датата на изтичане на максималния срок на задържане, а именно – на 28 август 1998 г., прокурорът е бил длъжен да разпореди освобождаването на жалбоподателя, дори при липса на жалба от страна на заинтересованото лице. Ето защо, прокурорът е трябвало незабавно да освободи жалбоподателя, вместо да препраща жалбите му до съда, след като същите изрично са касаели превишаването на законовия срок.

68. С оглед на горното, la Cour счита, че властите не са проявили усърдие при разглеждането на жалбите на жалбоподателя, а именно предвид обстоятелството, че е бил превишен максималният срок за задържане. В резултат на това, допуснатите забавяния не изглеждат съвместими с изискванията на член 5, § 4.

69. На това основание, по този пункт също е налице нарушение на член 5, § 4.

С. По отношение на правомерността на продължилото задържане на жалбоподателя след датата 28 август 1998 г.

70. Жалбоподателят поддържа, освен това, тезата, че оставането му в ареста след 28 август 1998 г., с което е бил превишен максималният едногодишен срок, предвиден в Наказателно-процесуалния кодекс, представлява незачитане на вътрешното право и на член 5, § 1, който гласи в относимите си части, както следва :

„Всеки има право на свобода и сигурност. Никой не може да бъде лишен от свобода, освен в следните случаи и само в съответствие с процедури, предвидени от закона (...)”

71. Жалбоподателят припомня, че считано от 22 юни 1998 г., повдигнатите срещу него обвинения са се отнасяли до престъпление, наказуемо с максимум десет години лишаване от свобода, и че максималният срок на задържане по силата на член 152, алинея 3 от Наказателно-процесуалния кодекс е бил една година.

72. Правителството счита, че са били спазени сроковете, предвидени във вътрешното право.

73. Съдът припомня, че изразът „в съответствие с процедури, предвидени от закона”, съдържащ се в член 5, § 1, основно препраща към националното законодателство и прогласява задължението за спазване на неговите материални и процесуални норми, чието незачитане води до нарушаване на конвенцията. Той изисква, освен това, всяко лишаване от свобода да бъде съобразено с целта на член 5: да предостави защита на отделния индивид от произволно задържане (вж., *inter alia*, *Йокалан с/у Турция* [GC], № 46221/99, CEDH 2005-, абзаци 83-84 [*Öcalan c. Turquie* [GC], n° 46221/99, CEDH 2005-, §§ 83-84]).

74. Съдът констатира, че в конкретния случай жалбоподателят е бил арестуван на 28 август 1997 г. и че, считано от 28 август 1998 г., продължителността на задържането е превишила максималния едногодишен срок, предвиден във вътрешното право.

75. Съдът отбелязва, че по силата на вътрешното право този срок придобива абсолютно значение и че прокурорът е длъжен служебно да следи за неговото спазване и след изтичането му да освободи лицето, спрямо което има предявено обвинение (§ 36 по-горе). Нещо повече, Съдът констатира, че в конкретния случай жалбоподателят е изпратил до прокурора и съда няколко молби за промяна на мярката за неотклонение между 26 и 31 август 1998 г., в които той се позовава на превишения максимален срок. Вместо да разпoredи незабавното пускане на задържания на свобода, каквато възможност и задължение той е имал, прокурорът препратил тези искания до районния съд, който се произнесъл едва на 18 септември 1998 г., който срок Съдът по-горе оцени като противоречащ на член 5, § 4 (§ 68 от настоящото решение). Следователно, продължаването на задържането на жалбоподателя след датата 28 август 1998 г. е било извършено при незачитане на сроковете, предвидени във вътрешното право, и на член 5, § 1 от конвенцията.

76. Съдът същевременно констатира, че районният съд е признал неправомерността на задържането поради превишения срок и е разпоредил освобождаването на жалбоподателя. При тези обстоятелства може да се счита, че националните власти са признали и поправили твърдяното нарушение. Независимо от това, Съдът отбелязва, че освобождаването на жалбоподателя не е в състояние да компенсира в достатъчна степен времето, прекарано в ареста.

Действително, при липсата на данни, които да му позволят да направи извода, че вътрешното право е предоставяло на заинтересованото лице възможност да получи обезщетение за претърпяната вреда, той не би могъл да счете, че констатираното нарушение е получило достатъчна компенсация във вътрешен план (вж., *mutatis mutandis*, *A. B. c/у Франция*, № 18578/91, решение на Комисията от 19 май 1995 г. [*A. B. c. France*, n° 18578/91, *décision de la Commission du 19 mai 1995*]; *Матию c/у Франция* (частично решение), № 68673/01, 2 септември 2004 г. [*Mathieu c. France (déc. partielle)*, n° 68673/01, 2 septembre 2004]).

77. В заключение, налице е нарушение на член 5, § 1, що се отнася до задържането на жалбоподателя между 28 август и 18 септември 1998 г.

II. ПО ОТНОШЕНИЕ НА ТВЪРДЯНОТО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛЕН 6, § 1 И НА ЧЛЕН 13 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

78. Жалбоподателят същевременно се оплаква от прекомерната продължителност на наказателното производство, както и от липсата на вътрешноправно средство за защита, годно да поправи това нарушение на конвенцията. Той се позовава на членове 6, § 1 и 13 от конвенцията, които в относимите си части гласят, както следва :

Член 6, § 1

„Всяко лице (...) при наличието на каквото и да е наказателно обвинение срещу него има право на (...) гледане на неговото дело в разумен срок от (...) съд (...), който да реши (...) относно основателността на това обвинение”

Член 13

„Всеки, чиито права и свободи, предвидени в тази конвенция, са нарушени, трябва да разполага с ефикасни вътрешноправни средства за тяхната защита от съответна национална институция дори и нарушението да е извършено от лица, действащи в качеството си на представители на официалните власти.”

A. По отношение на продължителността на производството

1. Аргументи на страните

79. Правителството поддържа тезата, че ако наказателното производство е продължило твърде дълго, отговорност за това носи жалбоподателят. То обяснява, че заинтересованото лице се е укривало от правосъдието в продължение на две години и осем месеца – период, през който властите са се видели принудени да спрат разследването. Освен това то подчертава, че производството е било забавено в продължение на две години именно поради представените от

жалбоподателя искания за отвод, предизвикали отказа на законно основание на всички прокурори и съдии от Габровския съдебен район да гледат делото, спора за компетентност и произтичащото от него препращане на делото между различните съдилища. Оттук правителството прави извода, че не се наблюдава нарушение на членове 6 § 1 и 13.

80. Жалбоподателят твърди, че не се е опитвал да се укрие от правосъдието и че правителството не е представило доказателства за това, че властите сериозно са го издирвали, за да бъде привлечен като обвиняем. Като се приеме за начало на производството датата 28 август 1997 г., на която той е бил уведомен за повдигнатите срещу него обвинения, продължителността на производството достига повече от пет години, като същото е останало във фазата на предварителното следствие.

81. Жалбоподателят поддържа, освен това, тезата, че не би следвало да бъде упрекван за предизвиканото забавяне с отвода на прокурорите и съдиите, тъй като решението дали да бъдат уважени или не неговите искания е трябвало да бъде взето от въпросните власти, които видимо са счели, че не притежават необходимата независимост и безпристрастност за да се занимаят с делото. Той подчертава, освен това, че определени други забавяния могат да бъдат вменени на властите.

2. Преценка на Съда

а) Относно продължителността, която следва да бъде взета под внимание

82. Съдът констатира, че наказателното производство е започнало на 12 декември 1994 г. Независимо от това, жалбоподателят признава, че не е знаел за него до ареста си на 28 август 1997 г. и на това основание именно тази дата би трябвало да се счита за начало на периода, който е предмет на спора. Тъй като производството е приключило с постановление от 30 август 2002 г. за прекратяване поради липса на престъпление, продължителността, която следва да се вземе под внимание, се равнява на пет години само за фазата на предварителното следствие.

б) Относно разумността на тази продължителност

83. Съдът отбелязва, че делото, касаещо финансови престъпления, представлява определена фактическа и юридическа сложност.

84. Що се отнася до поведението на жалбоподателя, Съдът констатира, че неговите искания за отвод на всички прокурори и съдии от Габровския съдебен район поради мотиви, които не са непременно относими, действително са предизвикали забавяния на хода на преписката. Съдът обаче отбелязва, че засегнатите прокурори и съдии

са преценили за уместно да уважат исканията на жалбоподателя. Той констатира, освен това, че забавянията са настъпили главно поради трудностите, които властите са срещнали при решаването на въпросите, отнасящи се до спора за компетентност, последвал след отвода на съдиите и прокурорите, които нямат пряка връзка с исканията, формулирани от жалбоподателя.

85. Що се отнася до поведението на властите, Съдът отбелязва, че след оттеглянето на съдиите от Габрово и изпращането на досието по делото във Велико Търново, последният съд е решил на 5 октомври 1999 г. да върне делото за допълнително разследване. След тази дата са настъпили няколко съществени забавяния. Необходими са били десет месеца, за да се определи наблюдаващ прокурор. Впоследствие са изминали тринадесет месеца преди последният да върне делото на следователя с конкретни указания. Още една година е изминала преди да приключи следствието и да бъде прекратено наказателното преследване, в течение на която са били проведени само една съдебно-икономическа експертиза и едно изслушване на жалбоподателя.

86. На основата на тези факти, Съдът констатира, че производството, което е предмет на спора, е претърпяло забавяния, които могат да бъдат вменени на властите, за които правителството не е представило съответно оправдание и които не би могло да бъдат обяснени единствено със сложността на делото. В резултат на това, той заключава, че продължителността на производството в конкретния случай е превишила „разумния срок“, изискван от член 6, § 1 от конвенцията, в нарушение на тази разпоредба.

Б. По отношение на съществуването на ефикасно вътрешноправно средство за защита

87. Страните не са представили свои коментари по това оплакване.

88. Съдът припомня, че член 13 от конвенцията гарантира съществуването на вътрешноправно средство за защита, правещо възможно позоваването на правата и свободите, които са прогласени в нея. Следователно тази разпоредба има за своя последица изискването за наличие на вътрешноправно средство за защита, позволяващо разглеждането на съдържанието на едно „защитимо оплакване“, основаващо се на конвенцията и предоставянето на подходящо обезщетение (вж., *inter alia*, *Kudła c/у Полша* [ГО], № 30210/96, абзац 157, CEDH 2000-XI [*Kudła c. Pologne* [GC], n° 30210/96, § 157, CEDH 2000-XI]).

89. Предвид неговото заключение относно продължителността на производството (§ 85 по-горе), Съдът счита, че жалбоподателят е разполагал с едно „защитимо оплакване“ от неспазване на изискването

на член 6, § 1. Ето защо следва да се определи дали вътрешното право може да предложи на заинтересованото лице адекватно обезщетение.

90. Съдът припомня в тази връзка, че обхватът на задължението, което член 13 вмениява на договарящите държави, варира в зависимост от вида на въпросното оплакване. Той вече прецени, че, за да бъде „ефикасно” по смисъла на тази разпоредба, дадено вътрешноправно средство за защита, с което разполага един подсъдим за да се оплаче от продължителността на едно производство, трябва да даде възможност да се „попреди на настъпването или продължаването на твърдяното нарушение, или [да] се предостави на заинтересованото лице подходящо обезщетение за всяко вече настъпило нарушение” (цитираното по-горе решение по делото *Кудла*, § 158).

91. Доколкото е известно на Съда, в българското право към момента на деянията не е съществувало никакво вътрешноправно средство за защита, годно да ускори хода на едно наказателно производство или да предостави на засегнатите лица обезщетение за вече настъпилото забавяне. При това, правителството не е изказало твърдение за съществуването на такова вътрешноправно средство за защита.

92. Вследствие на горното, Съдът заключава, че е налице нарушение на член 13 от конвенцията предвид това, че жалбоподателят не е разполагал с ефикасно вътрешноправно средство за защита във връзка с оплакването му, основаващо се на прекомерната продължителност на наказателното производство.

III. ПО ОТНОШЕНИЕ НА ПРИЛОЖЕНИЕТО НА ЧЛЕН 41 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

93. По смисъла на член 41 от конвенцията,

„Ако Съдът установи, че е имало нарушение на конвенцията или на протоколите към нея и ако вътрешното право на Високодоговарящата страна допуска само частичното обезщетение за последиците от това нарушение, Съдът присъжда, ако това е необходимо, справедливо удовлетворение на потърпевщата страна”

A. Вреди

94. Жалбоподателят претендира компенсация в общ размер от 8 900 евро за претърпените неимуществени вреди в резултат на твърдяни нарушения на конвенцията, която той разпределя по следния начин: 1 600 евро за нарушението на член 5, § 3, 1 800 евро за нарушението на член 5, § 4, 2 500 евро за нарушението на член 5, § 1 и 3 000 евро за нарушението на член 6, § 1.

95. В подкрепа на своите искания той изтъква на преден план лошите условия в помещенията на следствената служба в Габрово, за които той счита, че не отговарят на изискванията на член 3 от конвенцията; той отбелязва също, че не е установена неговата вина, като наказателното преследване накрая е било прекратено поради липса на достатъчно доказателства. На последно място, той посочва, че стандартът на живот в България значително се е подобрил през последните години, което би могло да послужи като основание за присъждането на компенсация в по-висок размер.

96. Правителството оценява претенциите на жалбоподателя като прекомерно завишени.

97. Съдът припомня, че целта на справедливото обезщетение, присъждано по реда на член 41, е да се присъди обезщетение за претърпяните от заинтересованите лица вреди, доколкото същите са последица от установените нарушения на конвенцията. В конкретния случай, като взе предвид целия доказателствен материал, с който разполага и като отсъжда по справедливост, съобразно изискването на член 41, той присъжда на жалбоподателя 3 500 евро за тази цел, заедно с евентуалния дължим размер под формата на данък върху тази сума.

Б. Съдебни разноски

98. Жалбоподателят претендира също разноски по делото пред Съда в размер на 3 384 евро, 3 150 евро от които за адвокатски хонорар и 234 евро за пощенски, канцеларски и преводачески разноски. Той представя отчет за работата, извършена от адвоката, в общ обем от 45 часа при часова ставка 70 евро, фактури за пощенските и преводаческите разходи, а също и декларация от жалбоподателя с искане присъдената сума за съдебни разноски да бъде непосредствено изплатена на неговия адвокат.

99. Правителството оспорва искания размер за адвокатски хонорар, който то счита за прекомерно както по отношение на количеството часове юридическа работа, така и по отношение на часовата ставка, която надхвърля обичайното адвокатско възнаграждение в България.

100. Съдът припомня, че съгласно неговата практика разноските на жалбоподателя във връзка с производството подлежат на възстановяване единствено доколкото е доказано, че същите са направени действително и по необходимост, както и че са разумни в количествено отношение. В конкретния случай, като държи сметка за всички налични данни и споменатите по-горе критерии, той счита за уместно да присъди на жалбоподателя сумата от 2 000 евро за всички разноски по делото, заедно с евентуалния дължим размер под формата на данък върху тази сума.

В. Лихва за забава

101. Съдът счита за уместно лихвата за забава да се изчислява на основата на пределната ставка по заеми на Европейската централна банка, към която се добавят три процентни пункта.

ПО ТЕЗИ СЪОБРАЖЕНИЯ СЪДЪТ ЕДИНОДУШНО,

1. *Приема*, че е налице нарушение на член 5, § 3 от конвенцията;
2. *Приема*, че е налице нарушение на член 5, § 4 от конвенцията;
3. *Приема*, че е налице нарушение на член 5, § 1 от конвенцията по отношение на задържането на жалбоподателя между 28 август и 18 септември 1998 г.;
4. *Приема*, че е налице нарушение на член 6, § 1 от конвенцията;
5. *Приема*, че е налице нарушение на член 13 от конвенцията, във връзка с член 6 § 1;
6. *Приема*,
  - а) че държавата-ответник трябва да изплати на жалбоподателя в срок от три месеца от датата, на която решението стане окончателно в съответствие с разпоредбите на чл. 44, § 2 от конвенцията, следните суми, които се изчисляват в български лева по курса, приложим към датата на изплащането им:
    - i. 3 500 евро (три хиляди и петстотин евро) за неимуществени вреди;
    - ii. 2 000 евро (две хиляди евро) за съдебни разноски, които следва да се преведат по по посочената от адвоката на жалбоподателя банкова сметка в България;
    - iii. данъците, които евентуално се начисляват върху посочените суми;
  - б) че, от изтичането на горепосочения срок до изплащането на определените суми, върху тях ще се начислява проста лихва, равна на приложимата през този период пределна ставка по заеми на Европейската централна банка, увеличена с три процентни пункта;
7. *Отхвърля* остатъка от претенцията за справедливо обезщетение.

Съставено на френски език и писмено съобщено на 1 декември 2005 г., в съответствие с член 77, алинеи 2 и 3 от Правилника на Съда.

Съорен Нилсен
Секретар

Кристос Розакис
Председател